

KOMMUNAL- OG
DISTRIKTSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Vår referanse: 2023/275871-1
Saksbehandler: Hedda Høyner
Dato: 29. november 2023
Deres ref.:

Innspill til ny nasjonal digitaliseringsstrategi fra Bergen kommune

Bergen kommune ser frem til resultatet av strategiarbeidet som nå er startet. I vårt innspill ønsker vi å belyse de utfordringene som kommunene står overfor knyttet til digital transformasjon og digitalisering av tjenestene. Overordnet er våre forventninger til den nye strategien at den bidrar til å bryte ned fagspesifikke og organisatoriske siloer slik at digitaliseringen kan skje med utgangspunkt i helhetlige verdikjeder, og at den kan redusere kompleksiteten i aktørbildet ved å bygge videre på og forenkle den allerede etablerte nasjonale samstyringsstrukturen. Vi tror at det er den beste måten å angripe utfordringene på, enten det gjelder anvendelse og utbredelse av avanserte teknologier, bærekraft i digitaliseringsarbeidet eller problemstillinger knyttet til lagring, bruk og deling av data.

Økte krav fra omgivelsene og en krevende demografisk utvikling

Kommunene opplever høye krav og forventninger fra våre målgrupper. Det forventes en høy grad av døgnåpen forvaltning med raske svar og god service. Digitaliseringen har i stor grad lagt til rette for dette, men samtidig skjer ikke endringene raskt nok i vår sektor til å håndtere alle samfunnsutfordringer og teknologiske skifter. Demografien vil i mange år fremover være en utfordring, det samme vil økte krav til personvern, informasjonssikkerhet, bærekraft og ny teknologi (spesielt innenfor kunstig intelligens).

Videreutvikling av den nasjonale samstyringsstrukturen

Som kommune erfarer vi at vi treffes av mange nasjonale initiativer, spesielt fordi vi er organisert og leverer tjenester tverrsektorielt. Tiltakene som er startet knyttet til regionale digitaliseringsnettverk er bra og riktig for kommunene, men det må strategisk besluttes om disse nettverkene skal være en formell del av de nasjonale samstyringsstrukturene. Samtidig bør en vurdere om disse nettverkene også skal benyttes som del av samstyring med statlige aktører og private aktører («markedet») i regionene.

Så langt, har den felles digitaliseringen i offentlig sektor i stor grad har gitt bedre tjenester til innbyggere og næringslivet. Nye økosystemer er etablert og aktører har jobbet godt sammen. Med stadig nye krav, økende kostnader til digitalisering, økonomiske utfordringer generelt og en stadig mer krevende demografiutvikling, er det viktig at fremtidige tiltak forbedrer de enkelte kommuners grunnleggende utfordringer knyttet til digitalisering. Det bør være et mål å se på hvordan kompleksiteten i de allerede etablerte økosystemene kan reduseres, heller enn å introdusere nye aktører som jobber med digitalisering og digital transformasjon i offentlig sektor. Derfor er det viktig at den nye nasjonale strategien prioriterer videre forbedring av nasjonal samstyringsstruktur i ny strategiperiode.

Helhetlig forvaltning av nasjonale fellesløsninger

Bergen kommune er opptatt av at digitalisering og digital transformasjon ikke skjer i isolasjon. Vi er helt avhengige av robuste fellesløsninger for å kunne bygge gode tjenester til innbyggerne våre på tvers av forvaltningsnivåer og kommunegrenser, men også internt i egen kommune. Samtidig viser en rekke hendelser knyttet til fellesløsningene at økosystemene og forvaltningen rundt disse løsningene ikke er gode nok. Det er kritisk at nasjonale aktører som Digidir og KS investerer i å forbedre og styrke helhetlig styring og forvaltning av fellesløsningene. Det er behov for å etablere gode felles forvaltningsmodeller for alle verdikjedene. Ansvarsfordeling og roller må være tydelig definert, og forankret i tråd med gjeldende lovverk. Mange digitaliseringstiltak omfatter personopplysninger, og vi erfarer at plasseringen av behandlingsansvar ofte er utydelig.

Med samme argumentasjon som over, er Bergen kommune som stor aktør helt avhengig av tett og god dialog med markedet. Et stort antall avtaler som både er komplekse og omfattende regulerer store deler av kommunens tjenesteproduksjon. Samspillet mellom offentlig sektor og markedet kan med fordel utforskes mer, noe som kan bidra til økt verdiskaping og bedre oppfyllelse av utfordringsbildet til offentlig sektor. Dette samspillet reguleres i stor grad av lov om offentlige anskaffelser. Regjeringen har uttalt at de ønsker å få på plass en ny anskaffelseslov i løpet av inneværende valgperiode. Det er derfor viktig at nasjonale digitaliseringsmyndigheter parallelt med utarbeidelsen av ny nasjonal digitaliseringsstrategi, og eventuelt tidlig i ny strategiperiode prioriterer å spille inn forslag til endringer i anskaffelsesloven som kan legge til rette for en mer effektiv digitalisering av offentlig sektor.

Tverrsektoriell regulering og felles forvaltningsmodeller

Det er viktig å sørge for en mer enhetlig styringsmodell for flere av fagområdene innenfor digitalisering og digital transformasjon. Når ulike aktører skal ta stilling til krevende og uavklarte utfordringer, kan det oppstå motstridende løsninger. Dette kan i noen tilfeller gi mer uklarhet enn veiledning. Gjennomføring av store sektorspesifikke digitaliseringstiltak utløser ofte betydelige investeringer og ansettelse i de ulike sektorene for å etablere og videreutvikle kompetansemiljø som er store nok til å følge opp initiativene. Å sørge for effektive forvaltningsmodeller lokalt i den enkelte kommune kan være krevende, når veiledning og innføring er sektorspesifikk. Bergen kommune mener det kan oppnås betydelige gevinster ved å etablere større, samlede fagmiljø på tvers av sektorer og fagområder, i tett samspill med markedet. Ved å løse felles utfordringer sammen, opparbeides et bredere og grundigere kompetansegrunnlag, og arbeidet kan også være mer effektivt. For å gjennomføre dette i praksis, mener Bergen kommune at en behovsbasert tilnærming til digitaliseringen med tilhørende transformasjon i enda større grad bør benyttes, fremfor en sektorbasert tilnærming.

Godt personvern og god informasjonssikkerhet er helt nødvendig for å opprettholde tilliten til digitale tjenester. Bergen kommune ønsker en helhetlig og sektoruavhengig nasjonal personvernpolitikk som legger føringer for digitaliseringen av samfunnet, og som omfatter både offentlig og privat sektor. Vi mener at det er viktig at politikken følger de risikobaserte linjene som regelverket legger opp til, og at den har særlig oppmerksomhet på sårbare grupper, som barn og unge. Erfaringsmessig kan sektorvis regulering bli utfordrende å følge opp for kommunene, da reguleringen ofte ikke blir entydig, på tvers av sektorene. Det er også viktig at personvern og informasjonssikkerhet blir sett som en del av digitaliseringen. Bergen kommune mener at personvern og informasjonssikkerhet skal være innebygget ikke bare i enkelte systemer, men også i prosess og føringer.

Gode modeller for standardisering og gjenbruk av data

For at kommunene skal kunne dra nytte av fellesløsningene, må arbeidet med standardisering og gjenbruk av data ha en viktig plass. Riksrevisjonen peker på manglende og sene avklaringer av juridiske problemstillinger, herunder knyttet til personvern, står i veien

for deling og gjenbruk av data. Gjennom tettere samarbeid og å se de ulike fagområdene i sammenheng, kan vi styrke digitalisering og digital transformasjon. Hvis vi løser problemstillinger i fagsiloer, kan det være forsinkende eller føre til at vi går glipp av gode muligheter og løsninger. I oppsummeringen til riksrevisjonen står det: "Manglende og sene avklaringer av juridiske problemstillinger står i veien for deling og gjenbruk av data. Regelverket er komplekst og ikke godt nok tilpasset de digitale mulighetene vi har i dag. Men personvernet må tas på stort alvor."¹ Det er nødvendig å øke den nasjonale innsatsen knyttet til å etablere felles gode og sikre datalagrings- og datadelingstjenester. Mål om sammenhengende tjenester og datadeling på tvers, og ikke minst god bruk av avanserte nye teknologier som kunstig intelligens, er helt avhengig av større vekt på arbeidet med å skape orden i eget hus, dvs. ha oversikt og orden i egne data. Det viser seg likevel vanskelig for mange virksomheter å få nok fart og fokus på dette arbeidet, selv om dette har vært pekt på som et grunnpremiss for god digitalisering de siste 15 årene (minst). Sammen med økte krav til å holde orden og legge til rette for datadeling, bør det på nasjonalt hold legges til rette for sterkere sentral styring, en styrket felles teknisk infrastruktur for datadeling og ikke minst tilstrekkelig finansiering, som gir insentiv til å gjøre denne jobben, selv om gevinsten ikke nødvendigvis ligger i egen organisasjon. Gode autentiseringsløsninger som er sektoruavhengige er en forutsetning for digitale innbyggertjenester. Vi ønsker at nasjonale aktører tar et tydeligere overordnet ansvar for fellesløsningene og verdikjeden disse er en del av, og som nevnt over vil dette også være mulig å sees i samarbeid med markedet

Ny teknologi og bærekraft i digitaliseringsarbeidet

Bergen kommune ønsker at nasjonale myndigheter hjelper kommunene i å finne gode måter å ta i bruk ny teknologi på. Hvordan kan offentlig sektor utnytte mulighetene avanserte teknologier, som for eksempel kunstig intelligens, på en måte som ikke utfordrer innbyggere og ansattes personvern. Slike teknologier kan være effektiviserende i offentlig sektor, men har også store utfordringer knyttet til seg. Hvor går grensene for hvilken teknologi som kan benyttes i forsvarlig saksbehandling?

Med en stadig økende digitaliseringstakt, blir spørsmålet om hvordan digitaliseringen bidrar til bærekraft stadig mer aktuelt. Bergen kommune erfarer at det kan være krevende å finne effektive modeller for å forstå hvilke effekter digitaliseringen gir, og hvilke valg som er mer bærekraftige enn andre. Kommuner trenger gode insentiver og metoder for å måle bærekraft i digitalisering. Samtidig er det et grunnpremiss at leverandørmarkedet er modent nok til å kunne tilby løsninger som ivaretar de kravene som stilles til bærekraft. Det er nødvendig å finne modeller som gjør at den enkelte kommune slipper å møte disse problemstillingene alene.

Bergen kommune ser frem til å være en aktiv part i videre arbeid med ny nasjonal digitaliseringsstrategi.

Med hilsen
Seksjon for digital transformasjon

Kjetil Århus - Digitaliseringsdirektør
Hedda Høyen - Fagleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.

¹ Se Riksrevisjonen Dokument 3:8 (2023–2024) / Offentliggjort 21.11.2023

